

Προάγοντας τη διαφορετικότητα και την ένταξη στα σχολεία στην Ευρώπη

Έκθεση Δικτύου «Ευρυδίκη» – Κύρια ευρήματα

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Οι πολιτικές που στόχο έχουν να προάγουν τη διαφορετικότητα και την ένταξη στα σχολεία, πρέπει να απευθύνονται σε όλους τους μαθητές, διασφαλίζοντας ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο και ότι όλοι λαμβάνουν στήριξη στην εκπαίδευση και την ανάπτυξή τους, ώστε να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους.

Η έκθεση του Δικτύου «Ευρυδίκη» με τίτλο «Προάγοντας τη διαφορετικότητα και την ένταξη στα σχολεία στην Ευρώπη» εξετάζει τις δράσεις που αναλαμβάνουν οι εθνικές/ανώτατες εκπαιδευτικές αρχές ανά την Ευρώπη, αφενός για την αντιμετώπιση των διακρίσεων και αφετέρου για την προαγωγή της διαφορετικότητας και της ένταξης χωρίς αποκλεισμούς στα σχολεία, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε στοχευμένες πρωτοβουλίες για τη στήριξη των εκπαιδευομένων που είναι πιθανότερο να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και/ή να υφίστανται διακρίσεις. Όπως προκύπτει από την έκθεση, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες συνιστούν βασική ομάδα-στόχο σε όλους τους εξεταζόμενους τομείς – συλλογή και παρακολούθηση δεδομένων, στρατηγικά πλαίσια πολιτικής, πολιτικές και μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση της πρόσβασης και της συμμετοχής στη μάθηση, εθνικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών, πρωτοβουλίες μάθησης και κοινωνικής-συναισθηματικής στήριξης, καθώς και εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτικών. Μια άλλη ομάδα μαθητών στην οποία εστιάζεται συχνά η προσοχή στα περισσότερα θεματικά πεδία, είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, ενώ ακολουθούν οι μαθητές που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες, ιδίως από την κοινότητα των Ρομά. Οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες/αναπηρίες και η εθνικότητα αποτελούν τους

δύο συχνότερους και βασικότερους παράγοντες διακρίσεων στη σχολική εκπαίδευση.

Η ισότητα των φύλων προάγεται συχνά, για παράδειγμα, μέσω της παρακολούθησης των περιπτώσεων διακρίσεων στα σχολεία για την οποία αρμόδιοι είναι διάφοροι ανώτατοι φορείς, μέσω πρωτοβουλιών συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών αρχών και ανεξάρτητων οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της διαφορετικότητας και της ένταξης χωρίς αποκλεισμούς και μέσω εθνικών αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών. Οι εκπαιδευόμενοι που προέρχονται από μειονεκτικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα, αν και στην έκθεση δεν προσδιορίζονται ρητώς ως ομάδα-στόχος, εντούτοις συχνά ευνοούνται από αυτές τις δράσεις, ειδικότερα μέσω πολιτικών και μέτρων που προάγουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή στα σχολεία και καλλιεργούν τη μάθηση και την κοινωνική-συναισθηματική στήριξη.

Αντιθέτως, μαθητές που ανήκουν τόσο στην κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+ (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, τρανσέξουαλ, διαφυλόφιλοι, κουίρ και άλλες σεξουαλικές ταυτότητες) όσο και σε ομάδες θρησκευτικών μειονοτήτων, βρίσκονται σπανιότερα στο επίκεντρο των πολιτικών και μέτρων που αποσκοπούν στην προαγωγή της διαφορετικότητας και της ένταξης

στα σχολεία. Αν και οι διάφορες ομάδες εκπαιδευομένων που αναλύονται στην παρούσα έκθεση, αντιμετωπίζουν διαφορετικές προκλήσεις και έχουν διαφορετικές ανάγκες, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπ' όψιν στο πλαίσιο των πολιτικών που προάγουν τη διαφορετικότητα και την ένταξη, διασφαλίζοντας ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο και ότι όλοι λαμβάνουν στήριξη στη μάθηση και την ανάπτυξή τους, ώστε να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους.

Στην έκθεση παρατίθενται παραδείγματα πρόσφατων πολιτικών πρωτοβουλιών, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν έμπνευση για την υλοποίηση

προσπαθειών σε εθνικό επίπεδο με στόχο την ενίσχυση της διαφορετικότητας και της ένταξης χωρίς αποκλεισμούς στην εκπαίδευση. Ωστόσο, η έκθεση δεν καταπιάνεται με τις πρακτικές που εφαρμόζονται στα σχολεία, η δε ανάλυση της αποτελεσματικότητας και των αποτελεσμάτων των διάφορων πολιτικών δεν εμπίπτει στο πεδίο της παρούσας έκθεσης. Επομένως, αυτά τα στοιχεία χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης και μελέτης, ούτως ώστε να εξαχθούν ολοκληρωμένα συμπεράσματα ως προς τους τρόπους διασφάλισης της πρόσβασης όλων των εκπαιδευομένων στην ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς κανονική εκπαίδευση.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Κεφάλαιο 1: Η διαφορετικότητα και η ένταξη στο πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης

Η αντιμετώπιση των διακρίσεων και του μειονεκτικού περιβάλλοντος στα σχολεία απαιτεί την προσήλωση σε μια πιο ισότιμη και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, η οποία να λαμβάνει υπ' όψιν τις ιδιαίτερες και διαφορετικές ανάγκες κάθε εκπαιδευομένου.

Η σημασία της διαφορετικότητας και της ένταξης όλων των εκπαιδευομένων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι ευρέως αναγνωρισμένη σε σημαντικά ενωσιακά έγγραφα πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών ισότητας της ΕΕ που συνδέονται με τους λόγους δυσμενών διακρίσεων οι οποίοι αναφέρονται στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, διαπιστώνονται διαφορές που εξακολουθούν να υφίστανται όσον αφορά την ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση, τις εμπειρίες και τις επιδόσεις, όταν εξετάζονται μαθητές με διαφορετικά προσωπικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, τα οποία σχετίζονται με το βιολογικό και κοινωνικό φύλο, την εθνικότητα, το μεταναστευτικό υπόβαθρο, τη θρησκεία, την αναπηρία, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τον σεξουαλικό προσανατολισμό κλπ.

Άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ενδέχεται να αντιμετωπίζουν περισσότερα εμπόδια στην πρόσβασή τους σε πόρους όπως είναι η ποιοτική, κανονική εκπαίδευση, ενώ μπορεί να υφίστανται δυσμενείς

διακρίσεις. Αυτές δύνανται να είναι δομικές (λ.χ. πολιτικές διαχωρισμού ή έλλειψη πόρων για την ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών), να επιδεινώνονται με την προκατάληψη (εκούσια ή ακούσια) ή να είναι πολυεπίπεδες (λ.χ. εκφοβισμός ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητών στα σχολεία, ο οποίος ενδέχεται να επιτείνεται από το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι επαρκώς κατηρτισμένοι στον τρόπο που πρέπει να αντιδράσουν).

Είναι σημαντικό να υιοθετείται μια ολιστική διατομεακή προσέγγιση στην προσπάθεια αντιμετώπισης της αδικίας και των διακρίσεων. Για παράδειγμα, είναι πιθανό ένας πρόσφυγας να αντιμετωπίζεται αυστηρά μέσα από αυτό το πρίσμα, και, συνεπώς, στο σχολείο να του παρέχεται επιπλέον στήριξη μόνο στην εκμάθηση της γλώσσας διδασκαλίας και όχι σε άλλα μαθήματα. Οι ολοκληρωμένες πολιτικές και τα μέτρα πρέπει, ως εκ τούτου, να λαμβάνουν υπ' όψιν τις συγκεκριμένες, πολυεπίπεδες ανάγκες του κάθε μαθητή.

Κεφάλαιο 2: Μηχανισμοί παρακολούθησης των διακρίσεων και της διαφορετικότητας στα σχολεία

Μολονότι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν εθνικούς φορείς για την παρακολούθηση των διακρίσεων και συνεργάζονται με διάφορους οργανισμούς για την αντιμετώπισή τους, πέρα από τα μισά εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν ότι δεν έχουν πρόσβαση σε ολοκληρωμένα στοιχεία για τους βασικούς λόγους διακρίσεων στα σχολεία.

Η συλλογή και η παρακολούθηση δεδομένων μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμους μηχανισμούς εντοπισμού των ομάδων που κινδυνεύουν από διακρίσεις και αποκλεισμό. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες αναφέρουν ότι διαθέτουν φορείς σε ανώτατο επίπεδο επιφορτισμένους με την παρακολούθηση των περιπτώσεων διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της σχολικής εκπαίδευσης, εντούτοις πάνω από τις μισές χώρες επισημαίνουν ότι δεν έχουν πρόσβαση σε ολοκληρωμένα στοιχεία για τους κύριους λόγους που οι εκπαιδευόμενοι υπόκεινται σε διακρίσεις στα σχολεία. Όπου αυτά τα δεδομένα είναι διαθέσιμα, οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες και η εθνικότητα αναφέρονται ως οι πιο κοινοί λόγοι διακρίσεων.

Οι περισσότερες εκπαιδευτικές αρχές αναφέρουν ότι έχουν πρόσβαση σε αναλυτικά στοιχεία για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών, ειδικότερα το βιολογικό και/ή κοινωνικό φύλο, τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες, την εθνικότητα, τη χώρα γέννησης και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Ωστόσο, λιγότερα από τα μισά εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν ότι έχουν πρόσβαση σε δεδομένα όσον αφορά το καθεστώς πρόσφυγα/αιτούντος ασύλου ή μετανάστη και τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, ενώ μόνο ελάχιστα συστήματα έχουν στη διάθεσή τους δεδομένα για το

εθνοτικό και θρησκευτικό υπόβαθρο των εκπαιδευομένων.

Τα εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν συγκεντρωτικά δεδομένα κυρίως ως εργαλεία για την ανάπτυξη και/ή αξιολόγηση πολιτικών, καθώς αυτά τα τεκμηριωμένα στοιχεία μπορούν να βοηθήσουν τις εκπαιδευτικές αρχές να κατανοήσουν τον αντίκτυπο ενός συγκεκριμένου μέτρου σε μια συγκεκριμένη ομάδα εκπαιδευομένων, να παρέχουν στήριξη στους εκπαιδευομένους ή να βοηθούν τα σχολεία στην εκπόνηση των κατάλληλων προγραμμάτων παρέμβασης, διοχετεύοντας πόρους εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη.

Όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν ότι συνεργάζονται με ανεξάρτητους φορείς και/ή οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων εθνικών φορέων ισότητας, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις διακρίσεις στη σχολική εκπαίδευση. Μεταξύ των πιο κοινών τομέων συνεργασίας είναι η ανάπτυξη πολιτικών και η στήριξη των σχολείων για την προαγωγή της διαφορετικότητας και της ένταξης χωρίς αποκλεισμούς, για την καλλιέργεια της εκπαιδευτικής ισότητας, καθώς και για την πρόληψη των διακρίσεων.

Κεφάλαιο 3: Νομοθεσία, στρατηγικές και σχέδια δράσης των ανώτατων αρχών για την προαγωγή της διαφορετικότητας και της ένταξης στα σχολεία

Πολλά στοχευμένα στρατηγικά πλαίσια πολιτικής προάγουν την ένταξη των μαθητών Ρομά, των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες και των μεταναστών και/ή των προσφύγων, ενώ σπανιότερα αφορούν την προαγωγή της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης του αντισημιτισμού και των διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητών.

Η νομοθεσία, οι στρατηγικές και τα σχέδια δράσης σε εθνικό ή ανώτατο επίπεδο μπορούν να συμβάλουν αφενός στην άρση των υφιστάμενων εμποδίων στην εκπαίδευση και αφετέρου στην προαγωγή της ισότητας και της ένταξης στα σχολεία σε συστημικό επίπεδο. Όλα τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν την ύπαρξη τέτοιων γενικών πλαισίων πολιτικής. Πολλά θεσπίστηκαν προσφάτως και μερικές φορές βασίζονται σε σχετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ (λ.χ. το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού ή η Στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων).

Τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν υφιστάμενα πλαίσια πολιτικής με γενικότερο στόχο τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος (μέσω της χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης, της ίσης πρόσβασης

και της στήριξης των εκπαιδευομένων). Πολλά συστήματα αναφέρουν πλαίσια πολιτικής με στόχο την πρόληψη των διακρίσεων, την προαγωγή των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, τη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών

και/ή τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Μεταξύ των στοχευμένων στρατηγικών πλαισίων πολιτικής, εκείνα που αναφέρονται ευρέως, προάγουν τη συμμετοχή και την ένταξη των μαθητών Ρομά. Ακολουθούν πλαίσια πολιτικής που προάγουν την ένταξη και στήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες. Σχετικά διαδεδομένα είναι και κάποια πλαίσια πολιτικής που αφορούν άλλες συγκεκριμένες ομάδες μαθητών, όπως είναι οι

μετανάστες και/ή οι πρόσφυγες, ωστόσο πολύ σπανιότερα αναφέρονται στρατηγικές που έχουν ως γνώμονα την ισότητα των φύλων ή την καταπολέμηση του αντισημιτισμού ή των διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητών.

Η επιτυχία αυτών των πλαισίων πολιτικής έγκειται στη διάθεση επαρκών πόρων και στην παρακολούθηση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων.

Κεφάλαιο 4: Προαγωγή της πρόσβασης και συμμετοχής στα σχολεία

Πολιτικές που αφορούν την πρόσβαση και συμμετοχή στη μάθηση επικεντρώνονται ως επί το πλείστον στη συνεκπαίδευση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες, στη συμπεριληπτική εκπαίδευση μαθητών που προέρχονται από μεταναστευτικό, προσφυγικό ή μειονοτικό περιβάλλον, καθώς επίσης και στην παροχή οικονομικής αρωγής σε κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούντες μαθητές.

Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, η πρόσβαση και η συμμετοχή στα σχολεία είναι άνιση για κάποιες ομάδες. Σε ολόκληρη την Ευρώπη, αναφέρονται ευρέως οι πολιτικές και τα μέτρα που προάγουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή εκπαιδευομένων οι οποίοι είναι πιθανότερο να αντιμετωπίζουν εμπόδια. Ως επί το πλείστον στοχεύουν εκπαιδευομένους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες, εκπαιδευομένους προερχόμενους από μειονεκτικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα και μετανάστες, πρόσφυγες και άτομα από εθνικές μειονότητες.

Τα ποσοστά που αφορούν τις εγγραφές στην κανονική εκπαίδευση εκπαιδευομένων με επίσημη γνώμιατευση για ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες διαφέρουν μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και σε μερικές περιπτώσεις τείνουν να είναι χαμηλά. Επομένως, τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν στόχο να προάγουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες εστιάζοντας την προσοχή στον τρόπο αξιολόγησης και καθοδήγησης των μαθητών, στο ανθρώπινο δυναμικό των σχολικών μονάδων και στην προσαρμογή του φυσικού και μαθησιακού περιβάλλοντος.

Πολλά ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα αντιμετωπίζουν τα εμπόδια στην πρόσβαση και συμμετοχή στη μάθηση παρέχοντας οικονομική στήριξη για σχολικές δαπάνες, ώστε να αντισταθμίζεται το κοινωνικοοικονομικό μειονέκτημα. Ωστόσο, το θέμα που προκύπτει με τις οικονομικές παρεμβάσεις είναι η ανάγκη να διασφαλιστεί η ύπαρξη βιώσιμων και ολοκληρωμένων δομών στήριξης οι οποίες θα διαρκούν πέρα από τα μέτρα χρηματοδότησης που βασίζονται σε μεμονωμένες δράσεις.

Τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν πολιτικές και μέτρα που προάγουν μεικτές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, προκειμένου να διευκολύνουν τη συμμετοχή μαθητών που αδυνατούν να φοιτήσουν στο σχολείο για λόγους υγείας, καθώς και μεταναστών και ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες. Περίπου τα μισά εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν στοχευμένες πολιτικές εισαγωγής στα σχολεία, οι οποίες δίνουν προτεραιότητα σε μειονεκτούντες μαθητές και/ή άρουν διοικητικούς φραγμούς, όπως είναι οι εισαγωγικές εξετάσεις για νεοαφιχθέντες μαθητές.

Κεφάλαιο 5: Ενίσχυση της διαφορετικότητας και της ένταξης στο πλαίσιο των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών και των αξιολογήσεων

Όλα τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα προάγουν τη διαφορετικότητα και την ένταξη μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών τους, ενώ έχουν σκοπό να καταστήσουν τις αξιολογήσεις πιο συμπεριληπτικές, κυρίως προσαρμόζοντάς τις στις ανάγκες των εκπαιδευομένων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες και/ή αντιμετωπίζοντας τους γλωσσικούς φραγμούς που συναντούν οι μη φυσικοί ομιλητές.

Αν και τα περισσότερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν ότι ζητήματα που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα και την ένταξη λαμβάνονται ήδη υπ' όψιν στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών τους, σχεδόν τα μισά συστήματα αναφέρουν ότι προχώρησαν σε πρόσφατες αναθεωρήσεις του αναλυτικού προγράμματος σπουδών αποσκοπώντας στην ενίσχυση αυτών των πτυχών. Αυτά τα ζητήματα προάγονται κυρίως μέσω των γενικών στόχων του αναλυτικού προγράμματος σπουδών, των διαφόρων μαθημάτων (λ.χ. αγωγή του πολίτη, κοινωνικές επιστήμες, αρχές ηθικής) ή διαθεματικών τομέων (λ.χ. διαπολιτισμική/πολυπολιτισμική εκπαίδευση). Λιγότερα εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας ως μέσο στήριξης της ένταξης των μαθητών των οποίων η μητρική γλώσσα διαφέρει από τη γλώσσα διδασκαλίας.

Τα μισά εκπαιδευτικά συστήματα δεν απευθύνονται σε συγκεκριμένη ομάδα εκπαιδευομένων, όταν ενσωματώνουν το θέμα της διαφορετικότητας και της ένταξης στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών τους. Μεταξύ εκείνων που αναφέρουν συγκεκριμένες ομάδες, συνήθως αυτές αφορούν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες και μαθητές από εθνικές μειονότητες. Ακολουθούν οι μετανάστες και πρόσφυγες, τα κορίτσια/αγόρια, και, σε μικρότερο βαθμό, μαθητές από μειονεκτικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα και μαθητές από θρησκευτικές μειονότητες. Οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές αναφέρονται σπανιότερα ως ομάδα-στόχος.

Όσον αφορά το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος σπουδών, το θέμα της πρόληψης των προκαταλήψεων και των διακρίσεων εγείρεται ολοένα και πιο συχνά στις πρόσφατες αναθεωρήσεις του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Ωστόσο, σε πρόσφατες μεταρρυθμίσεις λαμβάνονται εξίσου συχνά υπ' όψιν τα ανθρώπινα δικαιώματα, η εκπροσώπηση διαφορετικών ταυτοτήτων, η καταπολέμηση στερεοτύπων και η ευαισθητοποίηση σε θέματα αποκλεισμού, εκφοβισμού και/ή βίας. Η αντιμετώπιση της διαστρεβλωμένης παρουσίας ή της έλλειψης εκπροσώπησης μειονοτήτων/ομάδων και η προαγωγή μιας πολυδεκτικής γλώσσας αναφέρονται σχετικά σπανιότερα στο πλαίσιο των υφιστάμενων και προσφάτως τροποποιημένων αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών.

Η προαγωγή της διαφορετικότητας και της ένταξης στο πλαίσιο των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών συμβαδίζει με την υιοθέτηση συστημάτων και πρακτικών αξιολόγησης. Οι δύο συνηθέστεροι τρόποι με τους οποίους οι εκπαιδευτικές αρχές προσπαθούν να καταστήσουν τις αξιολογήσεις πιο συμπεριληπτικές, είναι αφενός μέσω της προσαρμογής τους στις ανάγκες των εκπαιδευομένων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες, πρακτική που αναφέρεται από τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα, και αφετέρου μέσω της αντιμετώπισης γλωσσικών φραγμών για τους μη φυσικούς ομιλητές, πρακτική που αναφέρουν περισσότερα από τα μισά εκπαιδευτικά συστήματα.

Κεφάλαιο 6: Προώθηση της στοχευμένης μάθησης και κοινωνικής-συναισθηματικής στήριξης

Τα εκπαιδευτικά συστήματα προάγουν πολλές στοχευμένες πολιτικές και μέτρα, προκειμένου να βοηθήσουν τα σχολεία να εντοπίσουν και να ικανοποιήσουν τις μαθησιακές και κοινωνικές-συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών. Παράλληλα, απαιτείται μια διατομεακή προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων και αναγκών του κάθε εκπαιδευομένου.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι πολιτικές και τα μέτρα που αναφέρονται συχνότερα και αποσκοπούν στην παροχή βοήθειας στα σχολεία ώστε να εντοπίσουν τις ανάγκες των μαθητών για μάθηση και κοινωνική-συναισθηματική στήριξη, διασφαλίζουν τη διαθεσιμότητα υπηρεσιών καθοδήγησης και/ή συμβουλευτικής για την αξιολόγηση των μαθησιακών δυσκολιών των μαθητών και οποιωνδήποτε ζητημάτων που άπτονται συμπεριφορών, κοινωνικών-συναισθηματικών και οικογενειακών παραγόντων κλπ. Πολλές πρωτοβουλίες σχετίζονται επίσης με

διαδικασίες που αφορούν τον καθορισμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών. Σπανιότερα αναφέρονται συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές και/ή εργαλεία για την αξιολόγηση των μαθησιακών, κοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών των μαθητών, διαγνωστικές δοκιμασίες για την αξιολόγηση των μαθησιακών αναγκών σε εθνικό επίπεδο και κατευθυντήριες γραμμές ή εργαλεία για την αξιολόγηση της γλωσσικής επάρκειας.

Η διασφάλιση της διαθεσιμότητας μιας πληθώρας υποστηρικτικών παρεμβάσεων μπορεί να συμβάλει

στην αντιμετώπιση των πολυεπίπεδων αναγκών όλων των εκπαιδευομένων. Τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα αναφέρουν πολιτικές και μέτρα που προάγουν την παροχή μαθησιακής στήριξης στα σχολεία, και ιδίως στοχευμένες υποστηρικτικές παρεμβάσεις για συγκεκριμένες ομάδες μαθητών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, όπως είναι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες, οι πρόσφυγες, οι μετανάστες και οι μαθητές που

προέρχονται από εθνικές μειονότητες, καθώς και εκείνοι από μειονεκτικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα. Ευρεία αναφορά γίνεται επίσης σε πολιτικές και μέτρα για την κοινωνική-συναισθηματική στήριξή τους. Ωστόσο, έχουν μάλλον καθολικό χαρακτήρα (δηλαδή απευθύνονται σε όλους τους μαθητές) και στοχεύουν λιγότερο στις ιδιαίτερες ανάγκες συγκεκριμένων εκπαιδευομένων.

Κεφάλαιο 7: Διδακτικό προσωπικό και κατάρτιση εκπαιδευτικών για την προαγωγή της διαφορετικότητας και της ένταξης

Οι εκπαιδευτικές αρχές παρέχουν πολλές ευκαιρίες για εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτικών σε θέματα διαφορετικότητας και ένταξης χωρίς αποκλεισμούς και προάγουν την πρόσληψη βοηθητικού εκπαιδευτικού προσωπικού. Ωστόσο, επίμονα προβλήματα αποτελούν η έλλειψη προετοιμασίας των εκπαιδευτικών να διαχειριστούν ενιαίες σχολικές αίθουσες και η ανεπαρκής χρηματοδότηση για την πρόσληψη βοηθητικού προσωπικού.

Τα στοιχεία καταδεικνύουν έλλειψη πολυμορφίας στους κόλπους του εκπαιδευτικού εργατικού δυναμικού. Ωστόσο, μόλις οκτώ ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα διαθέτουν πολιτικές ή μέτρα σε ανώτατο επίπεδο για την πρόσληψη εκπαιδευτικών από διαφορετικά υπόβαθρα. Όπου υπάρχουν τέτοια μέτρα, ενθαρρύνουν πρωτίστως την πρόσληψη εκπαιδευτικών με αναπηρίες ή με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Οι πιο ευρέως προωθούμενες εκπαιδευτικές ικανότητες, μέσω πλαισίων ικανοτήτων, που καθιερώνονται σε ανώτατο επίπεδο για την αρχική εκπαίδευση εκπαιδευτικών και/ή προγράμματα για τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη (ΣΕΑ), σχετίζονται με τη διδασκαλία μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με τη διαφοροποίηση και εξατομίκευση των στρατηγικών διδασκαλίας και αξιολόγησης και με την κατανόηση των αρχών της ένταξης χωρίς αποκλεισμούς και της απαγόρευσης των διακρίσεων. Κάπως σπανιότερα αναφέρονται τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που προάγουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών να συνεργάζονται με άλλους εκπαιδευτικούς, επαγγελματίες και οικογένειες και να διδάσκουν σε πολυπολιτισμικά/πολύγλωσσα πλαίσια. Επίσης, σπανιότερα αναφέρονται τα προγράμματα που ενισχύουν την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε θέματα προκατάληψης και στερεοτύπων.

Το ποσοστό της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε κάποια από τα προαναφερθέντα προγράμματα

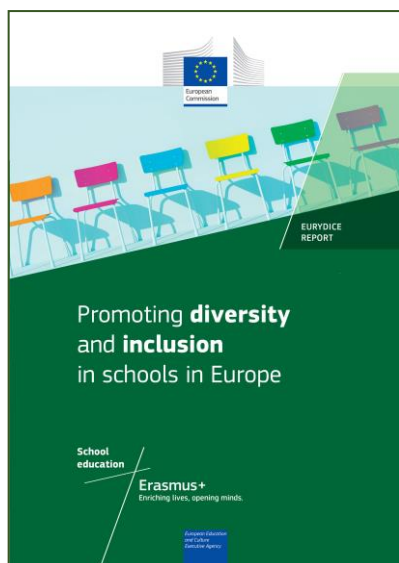
κατάρτισης ενδέχεται να είναι χαμηλό. Για παράδειγμα, μόλις το 20% των εκπαιδευτικών στην Ευρώπη συμμετείχε σε ΣΕΑ με θέμα τη διδασκαλία σε πολυπολιτισμικά ή πολύγλωσσα πλαίσια, ενώ πολλοί ανησυχούν για την έλλειψη κατάρτισης και προετοιμασίας τους για τη διαχείριση ενιαίων σχολικών αιθουσών, καταδεικνύοντας μια πιθανή ανάγκη διερεύνησης των εμποδίων στη συμμετοχή στη μάθηση και διασφάλισης ότι οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες να προάγουν τη διαφορετικότητα και την ένταξη στα σχολεία.

Το εκπαιδευτικό βοηθητικό προσωπικό μπορεί να συνδράμει το έργο των εκπαιδευτικών και να βοηθήσει ώστε να διασφαλιστεί ότι όλοι οι εκπαιδευόμενοι θα αξιοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους. Τα περισσότερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα απαιτούν ή συστήνουν την παρουσία διαφορετικών ειδικών (λ.χ. ψυχολόγων, λογοθεραπευτών, προσωπικού στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κοινωνικών λειτουργών) ή βοηθών διδασκαλίας στα σχολεία και/ή παρέχουν οικονομικούς πόρους που επιτρέπουν στα σχολεία να εργοδοτούν βοηθητικό προσωπικό. Πέρα από την παροχή γενικής στήριξης σε όλους τους εκπαιδευομένους που την έχουν ανάγκη, το εκπαιδευτικό βοηθητικό προσωπικό προορίζεται κυρίως να παρέχει στοχευμένη στήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σε όσους δεν κατέχουν ακόμα επαρκώς τη γλώσσα διδασκαλίας (συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευομένων από την Ουκρανία) και σε μαθητές Ρομά. Ωστόσο, τα στοιχεία

δείχνουν ότι η ανεπαρκής χρηματοδότηση συνεπάγεται προσλάβουν το απαιτούμενο εκπαιδευτικό βοηθητικό την κατά καιρούς αδυναμία των σχολείων να προσωπικό.

Προάγοντας τη διαφορετικότητα και την ένταξη στα σχολεία στην Ευρώπη

Αυτό το ενημερωτικό δελτίο παρουσιάζει τα κύρια ευρήματα της έκθεσης του Δικτύου «Ευρυδίκη» με τίτλο «Προάγοντας τη διαφορετικότητα και την ένταξη

στα σχολεία στην Ευρώπη». Η έκθεση εξετάζει τις πολιτικές και τα μέτρα που εφαρμόζονται από τις εθνικές/ανώτατες αρχές σε 39 ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα και έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση των διακρίσεων και την προαγωγή της διαφορετικότητας και της χωρίς αποκλεισμούς ένταξης στα σχολεία. Το ενδιαφέρον εστιάζεται ειδικότερα σε στοχευμένες πρωτοβουλίες για τη στήριξη των εκπαιδευομένων που είναι πιθανότερο να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ή να υφίστανται διακρίσεις,

συμπεριλαμβανομένων κοριτσιών/αγοριών, μαθητών που έχουν διαφορετικό μεταναστευτικό, εθνοτικό και θρησκευτικό υπόβαθρο, ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές, καθώς και μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες.

Η πλήρης έκθεση καθώς και τα στοιχεία των διαφόρων πολιτικών είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο του Δικτύου «Ευρυδίκη»:

[Promoting diversity and inclusion in schools in Europe \(europa.eu\)](https://eurydice.europa.eu)

Έργο του Δικτύου «Ευρυδίκη» είναι να κατανοεί και να εξηγεί τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη. Το Δίκτυο παρέχει περιγραφές των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, συγκριτικές θεματικές μελέτες, δείκτες και στατιστικά στοιχεία.

Όλες οι εκδόσεις του Δικτύου «Ευρυδίκη» διατίθενται δωρεάν στον ιστότοπο του Δικτύου ή σε έντυπη μορφή κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος. Μέσα από το έργο της, η Ευρυδίκη προάγει την κατανόηση, τη συνεργασία, την εμπιστοσύνη και την κινητικότητα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Το Δίκτυο αποτελείται από τις εθνικές μονάδες των ευρωπαϊκών χωρών και συντονίζεται από τον Ευρωπαϊκό Εκτελεστικό Οργανισμό Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA).

Για περισσότερες πληροφορίες για το Δίκτυο «Ευρυδίκη», βλ.: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/>